ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 27ης Νοεμβρίου 1997 *

Στην υπόθεση C-57/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Nederlandse Raad van State (Κάτω Χώρες) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

H. Meints

και

Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 4 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ 1983, L 230, σ. 6), καθώς και του άρθρου 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητος (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, πρόεδρο τμήματος, M. Wathelet, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward (εισηγητή) και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. O. Lenz
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Bos, νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον H. van Vliet και τη M. Πατακιά, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Κυβερνήσεως των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενης από τον M. Fierstra, βοηθό νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, της Γαλλικής Κυβερνήσεως εκπροσωπούμενης από τον C. Chavance, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον H. van Vliet, κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαΐου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με παρεμπίπτουσα απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 1996, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Φεβρουαρίου 1996, το Nederlandse Raad van State υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 4 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ 1983, L 230, σ. 6), καθώς και του άρθρου 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητος (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33)

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Meints και του Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Υπουργού Γεωργίας, Διαχειρίσεως των Φυσικών Πόρων και Αλιείας), σχετικής με την άρνηση του Υπουργού να χορηγήσει στον Meints παροχή προβλεπόμενη για τους εργαζομένους στον τομέα της γεωργίας που καθίστανται άνεργοι συνεπεία μέτρων παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους.

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 1408/71, ο κανονισμός αυτός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως στον τομέα, μεταξύ άλλων, των παροχών ανεργίας.

4 Στην πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1612/68 εκτίθεται ότι «η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητος πρέπει να εξασφαλισθεί το αργότερο κατά την λήξη της μεταβατικής περιόδου· ότι η πραγματοποίηση του στόχου αυτού συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως που βασίζεται στην ιθαγένεια μεταξύ των εργαζομένων των Κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή, και τους άλλους όρους εργασίας καθώς και το δικαίωμα των εργαζομένων να διακινούνται ελεύθερα στο εσωτερικό της Κοινότητος για να ασκήσουν μισθωτή δραστηριότητα, με την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας».

5 Στην τρίτη και τέταρτη αιτιολογική σκέψη του ίδιου κανονισμού εξαγγέλλεται, αφενός, ότι «πρέπει να κατοχυρωθεί το δικαίωμα όλων των εργαζομένων των Κρατών μελών να ασκούν την δραστηριότητα της εκλογής τους στο εσωτερικό της Κοινότητος» και, αφετέρου, ότι «το δικαίωμα αυτό πρέπει να αναγνωρίζεται αδιακρίτως στους "μονίμους", εποχιακούς, μεθοριακούς εργαζομένους ή σ' εκείνους που ασκούν τη δραστηριότητά τους επ' ευκαιρία παροχής υπηρεσιών».

6 Στη συνέχεια, το άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68 προβλέπει:

«1. Ο εργαζόμενος υπήκοος ενός Κράτους μέλους δεν δύναται στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών να έχει, λόγω της ιθαγενείας του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχολήσεως και εργασίας, ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος.

2. Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.»

Η ολλανδική νομοθεσία

7 Στις Κάτω Χώρες, το Stichting ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw (Ταμείο Αναπτύξεως και Εξυγιάνσεως της Γεωργίας, στο εξής: Ταμείο) είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που έχει ως σκοπό κατά το καταστατικό του να ενθαρρύνει την ανάπτυξη και την εξυγίανση της γεωργίας και, προς τον σκοπό αυτό, είναι επιφορτισμένο με καθήκοντα δημοσίου χαρακτήρα, μεταξύ των οποίων δε είναι η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο ορισμένων κοινοτικών διατάξεων. Οι πόροι που διαθέτει προέρχονται από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Γεωργίας, Διαχειρίσεως των Φυσικών Πόρων και Αλιείας.

8 Κατά συνέπεια, το Ταμείο θέσπισε τη Vergoedingsregeling voor uittreding van werknemers in de landbouw (απόφαση ρυθμίζουσα την καταβολή αποζημιώσεως για την έξοδο εργαζομένων από τον τομέα της γεωργίας, *Staatscourant* 114 της 16ης Ιουνίου 1988, σ. 23, στο εξής: σύστημα αποζημιώσεως), που σκοπεί στην κατανομή μιας εθνικής επιχορηγήσεως που παρέχεται στον τομέα της γεωργίας προς στήριξη των προσαρμογών που καθίστανται αναγκαίες στον τομέα αυτόν συνεπεία του κοινοτικού δικαίου.

9 Κατά την προαναφερθείσα απόφαση, η διεύθυνση του Ταμείου μπορεί, να καταβάλει, κατόπιν αιτήσεως και υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως ορισμένων προϋποθέσεων, παροχή στους εργαζομένους στον τομέα της γεωργίας των οποίων η σύμβαση εργασίας έχει λήξει συνεπεία παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους.

10 Η παροχή αυτή συνίσταται σε σταθερό ποσό που καταβάλλεται εφάπαξ και το ύψος του οποίου εξαρτάται αποκλειστικά από την ηλικία του δικαιούχου. Αν ο εργαζόμενος είναι κάτω των 50 ετών, το σύστημα αποζημιώσεως προβλέπει, επιπλέον, συνδρομή στις δαπάνες που συνεπάγεται η εκμάθηση νέου επαγγέλματος.

11 Το άρθρο 4, στοιχείο e, του συστήματος αποζημιώσεως εξαρτά τη χορήγηση της επίδικης παροχής από την προϋπόθεση ότι ο εργαζόμενος δικαιούται

παροχής δυνάμει του Werkloosheidswet (νόμου περί ανεργίας). Το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο f, του νόμου αυτού προβλέπει, εξάλλου, ότι ο εργαζόμενος που κατοικεί ή διαμένει εκτός των Κάτω Χωρών, για άλλους λόγους πλην διακοπών, δεν δικαιούται παροχής ανεργίας.

12 Εντούτοις, κατά το άρθρο 6 του συστήματος αποζημιώσεως, το δικαίωμα για την επίδικη παροχή απόλλυται, όταν ο δικαιούχος εισέρχεται εκ νέου στην υπηρεσία του πρώην εργοδότη του κατά τη διάρκεια περιόδου δώδεκα μηνών μετά τη λήξη της παλαιάς του συμβάσεως εργασίας. Η Επιτροπή, χωρίς να αντικρουσθεί ως προς το σημείο αυτό, διευκρίνισε ότι, στην περίπτωση αυτή, η παροχή πρέπει, κατ' αρχήν, να επιστρέφεται.

13 Κατά το άρθρο 13 του συστήματος αποζημιώσεως, το συνολικό ποσό των παροχών που καταβάλλονται κατά τη διάρκεια ενός έτους δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό του 1 000 000 ολλανδικών φιορινίων (HFL). Η Ολλανδική Κυβέρνηση γνωστοποίησε πάντως στο Δικαστήριο ότι, μέχρι τούδε, οι πόροι του προϋπολογισμού που διατίθενται για την επίδικη παροχή ουδέποτε εξαντλήθηκαν κατά τη διάρκεια ενός έτους.

14 Η Ολλανδική Κυβέρνηση διευκρίνισε επιπλέον ότι, στα πλαίσια του προϋπολογισμού αυτού, κάθε πρόσωπο που πληροί τις προϋποθέσεις χορηγήσεως που προβλέπονται στο σύστημα αποζημιώσεως και υποβάλλει σχετική αίτηση δικαιούται της παροχής. Τα περιθώρια εκτιμήσεως των αρχών περιορίζονται στη δυνατότητα παρεκκλίσεως από τις προϋποθέσεις χορηγήσεως σε ειδικές περιστάσεις προκειμένου να χορηγήσουν την παροχή σε πρόσωπα που τυπικώς δεν τη δικαιούνται.

Η διαφορά της κύριας δίκης

15 Ο Meints, γερμανικής ιθαγένειας, εργάστηκε σε μια ολλανδική γεωργική εκμετάλλευση, ενώ είχε την κατοικία του στη Γερμανία.

16 Κατόπιν μέτρων που έλαβε ο πρώην εργοδότης του για την παύση της καλλιέργειας αροσίμων γαιών, ο Meints έχασε την εργασία του και, επομένως, έλαβε παροχή ανεργίας στη Γερμανία. Επιπλέον, ζήτησε από τις ολλανδικές αρχές να του χορηγήσουν παροχή βάσει του συστήματος αποζημιώσεως.

17 Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε με απόφαση της 28ης Αυγούστου 1991 για τον λόγο ότι, δεδομένου ότι δεν είχε την κατοικία του στις Κάτω Χώρες, ο Meints δεν δικαιούνταν παροχής δυνάμει του Werkloosheidswet και, κατά συνέπεια, δεν πληρούσε την προϋπόθεση του άρθρου 4, παράγραφος e, του συστήματος αποζημιώσεως.

18 Στις 16 Σεπτεμβρίου 1991, ο Meints άσκησε διοικητική προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον της διευθύνσεως του Ταμείου η οποία, με απόφαση της 9ης Ιουλίου 1992, την απέρριψε. Στη συνέχεια, άσκησε νέα διοικητική προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Υπουργού Γεωργίας, Διαχειρίσεως των Φυσικών Πόρων και Αλιείας ο οποίος, στις 2 Μαρτίου 1994, ομοίως την απέρριψε.

19 Ο Meints άσκησε τότε προσφυγή κατά της τελευταίας αυτής αποφάσεως ενώπιον του Arrondissementsrechtbank te Den Haag το οποίο, με απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 1995, την απέρριψε ως αβάσιμη.

20 Τέλος, με δικόγραφο της 6ης Μαρτίου 1995, ο Meints άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Nederlandse Raad van State. Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η άρνηση να του χορηγηθεί η επίδικη παροχή λόγω του ότι έχει την κατοικία του στη Γερμανία είναι ασυμβίβαστη είτε προς τον κανονισμό 1408/71 είτε προς τον κανονισμό 1612/68.

21 Έχοντας αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στις διατάξεις των δύο αυτών κανονισμών, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει εφαρμογή ο κανονισμός 1408/71 σε παροχή, όπως αυτή που προβλέπει η Vergoedingsregeling voor uittreding van werknemers in de landbouw (απόφαση ρυθμίζουσα την καταβολή αποζημιώσεως για την έξοδο εργαζομένων από τον τομέα της γεωργίας), η οποία παροχή δεν εξαρτάται από τη διάρκεια της περιόδου ανεργίας και αποτελεί τμήμα ενός συστήματος μέτρων για τη βελτίωση της δομής του κλάδου των γεωργικών επιχειρήσεων όπου η έμφαση δίνεται στην ενθάρρυνση της πλήρους ή μερικής παύσεως των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και της εξόδου επιχειρηματιών από τον κλάδο αυτό;

Ποιες άλλες περιστάσεις ασκούν ενδεχομένως επιρροή εν προκειμένω;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1, πρέπει η βάσει της Vergoedingsregeling voor uittreding van werknemers in de landbouw παροχή να θεωρηθεί ως κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68; Εάν ναι, πρέπει η επιβολή της προϋποθέσεως ότι ο οικείος εργαζόμενος έχει την κατοικία του στις Κάτω Χώρες να θεωρηθεί ως διάκριση λόγω ιθαγενείας που απαγορεύεται από το άρθρο 7 του κανονισμού αυτού;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

22 Με το ερώτημα αυτό, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή επί συστήματος αποζημιώσεως, όπως αυτό για το οποίο πρόκειται στη διαφορά της κύριας δίκης, δυνάμει του οποίου εργαζόμενοι στον γεωργικό τομέα, των οποίων η σύμβαση εργασίας έληξε λόγω παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους, δικαιούνται παροχής καταβαλλόμενης εφάπαξ, το ποσό της οποίας εξαρτάται αποκλειστικά από την ηλικία του δικαιούχου, η οποία όμως πρέπει να επιστραφεί αν ο δικαιούχος εισέλθει εκ νέου στην υπηρεσία του πρώην εργοδότη του εντός δώδεκα μηνών από τη λήξη της συμβάσεως εργασίας.

23 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η διάκριση μεταξύ των παροχών που αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 και αυτών που εμπίπτουν στο πεδίο αυτό έγκειται κατ' ουσίαν στα συστατικά κάθε παροχής στοιχεία, ιδίως στον σκοπό και στις προϋποθέσεις χορηγήσεως της, και όχι στο εάν μια παροχή χαρακτηρίζεται ή όχι από την εθνική νομοθεσία ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 1993, C-111/91, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, Συλλογή 1993, σ. I-817, σκέψη 28, και της 27ης Μαρτίου 1985, 249/83, Hoeckx, Συλλογή 1995, σ. 973, σκέψη 11).

24 Μία παροχή μπορεί να θεωρείται ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως στο μέτρο που, πρώτον, χορηγείται, άνευ οποιασδήποτε διακριτικής κατά περίπτωση εκτιμήσεως των προσωπικών αναγκών, στους δικαιούχους βάσει μιας εκ του νόμου καθοριζομένης καταστάσεως και που, δεύτερον, η παροχή αυτή έχει σχέση με κάποιον από τους κινδύνους που ρητώς απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 (απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-66/92, Acciardi, Συλλογή 1993, σ. I-4567, σκέψη 14).

25 Μία παροχή, όπως αυτή για την οποία πρόκειται στη διαφορά της κύριας δίκης, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αναφέρεται σε έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται ρητώς στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

26 Πράγματι, μεταξύ των κλάδων κοινωνικής ασφαλίσεως που αναφέρονται σ' αυτό το άρθρο μόνον αυτός που αφορά τις παροχές ανεργίας θα μπορούσε να έχει σημασία εν προκειμένω.

27 Όμως, για να χαρακτηριστεί ως «παροχή ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 1408/71, μία παροχή πρέπει να σκοπεί στην αντικατάσταση του απολεσθέντος λόγω της ανεργίας μισθού προς κάλυψη των αναγκών συντηρήσεως του ανέργου (βλ., με αυτό το πνεύμα, την απόφαση της 8ης Ιουλίου 1992, C-102/91, Knoch, Συλλογή 1992, σ. I-4341, σκέψη 44).

28 Αυτό δεν συμβαίνει με παροχή όπως η υπό κρίση στη διαφορά της κύριας δίκης που χαρακτηρίζεται από το σύνολο των ακολούθων στοιχείων.

29 Πρώτον, ο δικαιούχος της εν λόγω παροχής υποχρεούται να την επιστρέψει εάν εισέλθει εκ νέου στην υπηρεσία του πρώην εργοδότη του εντός δώδεκα μηνών από τη λήξη της συμβάσεως εργασίας.

30 Δεύτερον, ούτε το δικαίωμα λήψεως της παροχής ούτε το ποσό της εξαρτώνται από τη διάρκεια της ανεργίας, επειδή, για να υφίσταται σχετικό δικαίωμα, αρκεί να έχει λήξει η παλαιά σύμβαση εργασίας και ο δικαιούχος να βρίσκεται σε ανεργία όταν λάβει την παροχή.

31 Τρίτον, η επίδικη παροχή δεν καταβάλλεται περιοδικώς, αλλά καταβάλλεται εφάπαξ και συνίσταται σε ένα σταθερό ποσό που ποικίλλει αποκλειστικά ανάλογα με την ηλικία του αιτούντος.

32 Τέταρτον, η εν λόγω παροχή προστίθεται στις παροχές ανεργίας που προβλέπονται από το εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, ενώ το δικαίωμα επ' αυτών αποτελεί απλώς μία από τις προϋποθέσεις χορηγήσεώς της.

33 Επιπλέον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η εν λόγω παροχή σκοπεί, κυρίως, στην αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών από τις διαρθρωτικές προσαρμογές στον τομέα της γεωργίας που καθίστανται αναγκαίες συνεπεία της κοινοτικής ρυθμίσεως, εν προκειμένω την παύση της καλλιέργειας αροσίμων γαιών. Επομένως, ο σκοπός της αντιστοιχεί προς τον σκοπό της αποζημιώσεως λόγω απολύσεως που καλύπτεται από δημόσιους πόρους στο πλαίσιο μέτρων συνοδευτικών της παύσεως οικονομικών δραστηριοτήτων.

34 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εν λόγω παροχή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «παροχή ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 1408/71.

35 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν έχει εφαρμογή επί συστήματος αποζημιώσεως, όπως αυτό για το οποίο πρόκειται στη διαφορά της κύριας δίκης, δυνάμει του οποίου εργαζόμενοι στον γεωργικό τομέα, των οποίων η σύμβαση εργασίας έληξε λόγω παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους, δικαιούνται παροχής καταβαλλόμενης εφάπαξ, το ποσό της οποίας εξαρτάται αποκλειστικά από την ηλικία του δικαιούχου, η οποία όμως πρέπει να επιστραφεί αν ο δικαιούχος εισέλθει εκ νέου στην υπηρεσία του πρώην εργοδότη του εντός δώδεκα μηνών από τη λήξη της συμβάσεως εργασίας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

36 Το ερώτημα αυτό περιλαμβάνει δύο διαφορετικά σκέλη. Το πρώτο αφορά την έννοια του κοινωνικού πλεονεκτήματος κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 και το δεύτερο τη δυσμενή διάκριση που ενδεχομένως θα απέρρεε από την προϋπόθεση της κατοικίας που προβλέπει το σύστημα αποζημιώσεως.

Επί της έννοιας του κοινωνικού πλεονεκτήματος

37 Με το πρώτο σκέλος του δεύτερου ερωτήματος, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν μία παροχή, όπως η υπό κρίση στη διαφορά της κύριας δίκης, που καταβάλλεται εφάπαξ στους εργαζομένους στον γεωργικό τομέα των οποίων η σύμβαση εργασίας έχει λήξει λόγω παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους μπορεί να χαρακτηριστεί ως κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

38 Η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή θεωρούν, ορθώς, ότι μία παροχή όπως η υπό κρίση στη διαφορά της κύριας δίκης συνιστά «κοινωνικό πλεονέκτημα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

39 Πρέπει να υπομνηστεί ότι η αναφορά στα «κοινωνικά πλεονεκτήματα» του άρθρου 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού δεν μπορεί να ερμηνεύεται συσταλτικά (απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1975, 32/75, Cristini, Συλλογή 1975, σ. 1085, σκέψη 12). Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, ως «κοινωνικά πλεονεκτήματα» νοούνται όλα εκείνα τα πλεονεκτήματα τα οποία, ανεξαρτήτως του αν συνδέονται ή όχι με σύμβαση εργασίας, αναγνωρίζονται γενικά στους ημεδαπούς εργαζομένους, λόγω κυρίως της αντικειμενικής ιδιότητας των τελευταίων ως εργαζομένων ή λόγω του ότι έχουν απλώς την κατοικία τους στο εθνικό έδαφος, και των οποίων η χορήγηση κατ' επέκταση και στους εργαζομένους, υπηκόους άλλων κρατών μελών, εμφανίζεται επομένως ικανή να διευκολύνει την κινητικότητά τους εντός της Κοινότητας (απόφαση της 27ης Μαΐου 1993, C-310/91, Schmid, Συλλογή 1993, σ. I-3011, σκέψη 18).

40 Επιπλέον, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 21ης Ιουνίου 1988, 39/86, Lair (Συλλογή 1988, σ. 3161, σκέψη 36), διακινούμενοι εργαζόμενοι, ακόμη κι αν δεν τελούν πλέον σε σχέση εργασίας, εξακολουθούν να έχουν ορισμένα δικαιώματα που έχουν άμεση σχέση με την ιδιότητα του εργαζομένου.

41 Μία παροχή, όπως η υπό κρίση, η χορήγηση της οποίας εξαρτάται από την προηγούμενη ύπαρξη σχέσεως εργασίας που έληξε πρόσφατα πληροί τις προϋποθέσεις αυτές. Πράγματι, το δικαίωμα για την παροχή συνδέεται εγγενώς με την αντικειμενική ιδιότητα των δικαιούχων ως εργαζομένων.

42 Επομένως, στο πρώτο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι μία παροχή η οποία, όπως η υπό κρίση στη διαφορά της κύριας δίκης, καταβάλλεται εφάπαξ στους εργαζομένους στον γεωργικό τομέα των οποίων η σύμβαση εργασίας έχει λήξει λόγω παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους πρέπει να χαρακτηριστεί ως κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

Επί της προϋποθέσεως της κατοικίας

43 Με το δεύτερο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν κράτος μέλος μπορεί να εξαρτά τη χορήγηση κοινωνικού πλεονεκτήματος κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι του έχουν την κατοικία τους στο έδαφος αυτού του κράτους.

44 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία προβλέπεται τόσο στο άρθρο 48 της Συνθήκης όσο και στο άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68, απαγορεύει όχι μόνον τις εμφανείς διακρίσεις λόγω ιθαγενείας, αλλά και κάθε μορφή συγκεκαλυμμένης διακρίσεως, η οποία, κατ' εφαρμογήν άλλων κριτηρίων διακρίσεως, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 23ης Μαΐου 1996, C-237/94, O'Flynn, Συλλογή 1996, σ. I-2617, σκέψη 17).

45 Μια διάταξη του εθνικού δικαίου, η οποία δεν είναι αντικειμενικά δικαιολογημένη και ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, πρέπει να θεωρηθεί ότι συνεπάγεται εμμέσως δυσμενείς διακρίσεις, εφόσον μπορεί, από τη φύση της, να θίξει περισσότερο τους διακινούμενους εργαζομένους απ' ό,τι τους ημεδαπούς εργαζομένους και ενέχει, συνεπώς, τον κίνδυνο να θέσει σε δυσμενέστερη μοίρα ειδικά τους διακινούμενους εργαζομένους (προαναφερθείσα απόφαση O'Flynn, σκέψη 20).

46 Αυτό συμβαίνει με την περίπτωση της προϋποθέσεως της κατοικίας, όπως η υπό κρίση στη διαφορά της κύριας δίκης, η οποία πληρούται ευκολότερα από τους ημεδαπούς εργαζομένους παρά από τους εργαζομένους των άλλων κρατών μελών.

47 Η Ολλανδική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το σύστημα αποζημιώσεως δεν προβλέπει ρητώς την προϋπόθεση της κατοικίας αλλά παραπέμπει στον Werkloosheidswet που περιέχει αυτή την προϋπόθεση. Όμως, ο σκοπός της προϋποθέσεως κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος πρέπει να δικαιούται παροχής

δυνάμει του νόμου αυτού δεν συνίσταται στην πρόβλεψη του δικαιώματος επί της επίδικης παροχής αποκλειστικά για τους ολλανδούς κατοίκους, αλλά στην ενσωμάτωση εντός του συστήματος αποζημιώσεως μιας άλλης προϋποθέσεως, που περιέχεται στον Werkloosheidswet, κατά την οποία οποιοσδήποτε αιτών που έχει καταστεί άνεργος συνεπεία γεγονότος που συντρέχει στο πρόσωπό του αποκλείεται από το ευεργέτημα της εν λόγω παροχής.

48 Η αιτιολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Η ενσωμάτωση στο σύστημα αποζημιώσεως της προϋποθέσεως της κατοικίας δεν είναι ούτε αναγκαία ούτε πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στον αποκλεισμό από το ευεργέτημα της παροχής των προσώπων που έχουν περιέλθει σε ανεργία συνεπεία γεγονότος που συντρέχει στο πρόσωπό τους. Πράγματι, ο τόπος της κατοικίας του αιτούντος δεν ασκεί καμία επιρροή στο ζήτημα αν ο αιτών έχει περιέλθει σε ανεργία συνεπεία γεγονότος που συντρέχει στο πρόσωπό του.

49 Η Γαλλική και η Ολλανδική Κυβέρνηση επισημαίνουν επιπλέον ότι ο μεθοριακός εργαζόμενος δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να επικαλεστεί τις διατάξεις του άρθρου 7 του κανονισμού 1612/68 για να τύχει κοινωνικών πλεονεκτημάτων. Συγκεκριμένα, ο κανονισμός αυτός δεν προβλέπει τη δυνατότητα «εξαγωγής» τέτοιων πλεονεκτημάτων.

50 Εντούτοις, η επιχειρηματολογία αυτή δεν λαμβάνει ορθώς υπόψη το κείμενο του κανονισμού 1612/68. Πράγματι, στην τέταρτη αιτιολογική του σκέψη προβλέπεται, ρητώς, ότι το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας πρέπει να αναγνωρίζεται «αδιακρίτως στους "μονίμους", εποχιακούς, μεθοριακούς εργαζομένους ή σ' εκείνους που ασκούν τη δραστηριότητά τους επ' ευκαιρία παροχής υπηρεσιών», στο δε άρθρο 7 αναφέρεται, χωρίς επιφύλαξη, ο «εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους».

51 Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων στο δεύτερο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να εξαρτά τη χορήγηση κοινωνικού πλεονεκτήματος κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι του έχουν την κατοικία τους στο έδαφος αυτού του κράτους.

Επί των δικαστικών εξόδων

52 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με παρεμπίπτουσα απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 1996 το Nederlandse Raad van State, αποφαίνεται:

1) Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, δεν έχει εφαρμογή επί συστήματος αποζημιώσεως δυνάμει του οποίου εργαζόμενοι στον γεωργικό τομέα, των οποίων η σύμβαση εργασίας έληξε λόγω παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους, δικαιούνται παροχής καταβαλλομένης εφάπαξ, το ποσό της οποίας εξαρτάται αποκλειστικά από την ηλικία του δικαιούχου, η οποία όμως πρέπει να επιστραφεί αν ο δικαιούχος εισέλθει εκ νέου στην υπηρεσία του πρώην εργοδότη του εντός δώδεκα μηνών από τη λήξη της συμβάσεως εργασίας.

2) Μία παροχή η οποία καταβάλλεται εφάπαξ στους εργαζομένους στον γεωργικό τομέα των οποίων η σύμβαση εργασίας έχει λήξει λόγω παύσεως της καλλιέργειας αροσίμων γαιών του πρώην εργοδότη τους πρέπει να χαρακτηριστεί ως κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητος.

3) Ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να εξαρτά τη χορήγηση κοινωνικού πλεονεκτήματος κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι του έχουν την κατοικία τους στο έδαφος αυτού του κράτους.

Gulmann Wathelet Moitinho de Almeida

Edward Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Νοεμβρίου 1997.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass C. Gulmann